

miques abans que a l'URSS, però sense canviar per a res el sistema polític ni tocar els dirigents. En canvi, a l'URSS, el nou líder ha fet una neteja a fons del personal dirigent i ha reformat el sistema polític en sentit democratitzador, com han demostrat les recents eleccions al Congrés dels Diputats del Poble. A més, la lluita contra la corrupció a l'URSS forma part del paquet reformista que pretén donar una major eficàcia al sistema productiu i posar fi a les màfies que s'havien format a l'ombra del poder.

La Xina postmaoista dirigida per Deng Xiaobing ha obert la mà i ha impulsat la reforma econòmica, fins al punt que ja han sorgit milionaris mentre apareixia el fenomen de l'atur i el de la inflació. Però la immobilitat més absoluta ha estat imposada en el pla polític, cosa que ha garantit a l'envel·lada classe dirigent els seus llocs de poder. Ara els estudiants i la població en general volen modificar aquesta situa-

ció. De fet són més coherents que Deng Xiaobing, perquè les reformes econòmiques exigeixen reformes polítiques per a ser plenament eficaces, com s'ha demostrat no sols a l'URSS sinó a Hongria i Polònia.

Aquesta agitació popular, que va anar creixent fins la visita de Gorbaxov a Pequín, ha tapat en part un fet de gran importància en l'escena internacional, com és ara la reconciliació oficial Xina-URSS després de trenta anys de trencament de relacions. El retrobament entre els dos gegants del món comunista altera els equilibris polítics, no sols al continent asiàtic sinó a tot el món, perquè, des dels anys seixanta, la Xina maoista havia efectuat un procés d'acostament vers els Estats Units mentre s'enfrontava, fins i tot militarment, amb l'URSS. Ara es produeix un reequilibri sense tornar a la situació preexistent abans del trencament que era d'aliança amb l'URSS i d'enfrontament amb els EUA.

La cimera Deng-Gorbaxov va ser la primera en trenta anys ja que la precedent va ser a finals del 1959 entre Mao Zedong i Nikita Khruixtxov a Pequín, però el procés s'havia iniciat el 1986 en efectuar el líder soviètic el primer d'un seguit de gestos de bona voluntat vers la Xina. Primer va ser la proposta de retirada de tropes de la frontera comuna i de Mongòlia; després, l'acceptació d'incloure en el tractat d'eliminació dels míssils d'abast mitjà amb els EUA, els desplegats a la part asiàtica soviètica, dirigits contra Xina i Japó. Va seguir l'acord sobre retirada militar d'Afganistan i va culminar amb les converses per assolir una retirada total de les tropes ocupants vietnamites de Kampuchéa. Ha estat un camí llarg el que ha portat a la cimera i la reconciliació, però fructífer, perquè ha servit per desactivar un seguit de conflictes a l'escena asiàtica i iniciar processos pacificadors a l'Afganistan i Kampuchéa. □

DIARI D'UN VIATGE ACCIDENTAT

Xina crida llibertat

El periodista Xavier Domingo, que acompanyà Jordi Pujol en la recent visita que el president de la Generalitat catalana realitzà a la Xina, escriu en exclusiva per a EL TEMPS, les seues impressions sobre les manifestacions dels estudiants xinesos demanant llibertat i democràcia.

Xavier Domingo (Pequín)

En una Xina gairebé del tot malme-sa pels anys d'il·luminisme utòpic maoista, oberta ara al capital occidental, el jovent universitari es manifesta i crida pel pluripartidisme, la llibertat de premsa, contra la corrupció, el nepotisme del sistema i la incompetència dels dirigents, i demana el cap dels responsables de la inflació galopant i de l'atur creixent a les grans ciutats.

Mao deia: «Prioritat a la política revolucionària sobre la producció». Deng Xiaobing contradiu: «Primer la producció, la política en segon lloc». l'envaïen de nou: els *tigres* asiàtics, els empresaris». És acabar amb el mite marxista del proletariat com a classe motriu del progrés.

A tot Xina, poc més d'un milió d'universitaris, amb un nivell d'ensenyament baix. Mao, durant la Revolució Cultural, va tancar les universitats per deu anys. Ara Xina ho paga car. Segons xifres oficials confessades, a Xina creix l'analfabetisme, per manca d'ensenyants. Un 20 per cent de xi-

nesos no saben ni llegir ni escriure, segons dades del règim. En canvi, un nombre considerable dels actuals estudiants rebels han gaudit de beques als EUA, al Japó, a Hong Kong, a França... Han vist món, ho han explicat als seus companys i volen per a Xina el que han vist arreu.

L'arma ofensiva i defensiva dels estudiants xinesos és clara: el futur és seu. Enfront dels buròcrates esclerosats i ignars d'un partit podrit per la corrupció (visible, quotidiana i gens dissimulada), ells són la clau d'una Xina moderna i competitiva davant dels gegants econòmics que la rodegen i ja l'envaïen de nou: el *tigres* asiàtics, Japó davant de tots.

La tàctica de les manifestacions pacífiques ha donat bons fruits. Deng, en plena crisi de contradiccions, llança amenaces que no s'acompliren i s'imposà el criteri dels moderats i partidaris del diàleg (al cap i a la fi, amb els seus propis fills). Deng Xiaobing apareix com el gran perdedor dels esdeveniments.

De fet, una reacció brutal del poder hauria precipitat els contactes dels es-

La llibertat és un clam generalitzat.

tudiants amb els obrers i els funcionaris, que són l'estament més perjudicat per la crisi econòmica i per la inflació. Es van veure, a vegades, policies aplaudint les paraules dels universitaris a les manifestacions.

S'especula molt sobre què hi ha darrere del moviment d'estudiants xinès.

Jo buscaria la clau a Hong Kong i tractaria de trobar la llum en la perspectiva del 93, quan s'acabi el domini anglès i comenci el de Pequín en la riquíssima illa.

Hong Kong és una bomba atòmica capitalista sota el cul de la Xina Popular. I és Xina. Una Xina de xinesos rics a l'avantguarda de les finances, dels negocis, de l'empresa, de les transaccions borsàries, del comerç a gran escala, de la més avançada tecnologia al servei del profit. Un *tigre* de força in-

creïble que ja s'ha menjat Canton i la seva província, i ha donat als cantonesos el gust pels diners, gràcies a la pudoreta de la corrupció tan tradicionalment agradable als nassos xinesos. Els de Hong Kong són cantonesos. No s'han fet mai amb la gent de Pequín. Els preocupa molt l'arribada dels comunistes, malgrat tots els acords signats que garanteixen la supervivència del sistema capitalista per mig segle més.

Alguns d'ells ja han començat a invertir a Canadà, a Austràlia, als Estats Units, on compren terrenys. D'altres, potser la majoria, segueixen de prop l'evolució política de la Xina Popular en la qual, en realitat, intervenen, sembla, que amb bastant eficàcia.

Les relacions familiars (i les obligacions, per tant, a Xina) són importants i també, les de les triades o societats secretes, que mai han desaparegut. La Gelahohui, per exemple, amb base a Hong Kong i Canton, nacionalista, antimanxú i anti-nord, que tingué un paper fonamental en les revolucions republicanes del 900, del 911 i del 927, i a la qual pertanyia el farmacèutic Sun Yat Tsen, el fundador de la República nacionalista xinesa, nascut a Macao i cantonès de llengua i de manera de ser.

La imatge de Sun Yat Tsen, ha reaparegut a la plaça Tian Anmen aquests dies, substituïnt les de Lenin, Marx i Engels. Feia més de 30 anys que no es veia pels carrers el retrat de Sun Yat Tsen i que no es parlava d'ell. Un dels eslògans del seu partit, el Xin Zonghui, deia: «Protegim els estrangers, acabem amb els manxús».

Per als homes de negocis europeus que volen treballar a la Xina comunista, que posa la mà d'obra, el soci hongkonguès amb parents i relacions, obertes o ocultes, a l'altre costat, és gairebé indispensable, sobretot per l'exportació dels productes que fabricarà a Xina, única manera de treure'n profit i divises.

El mercat interior xinès, potencialment important, és encara una entelèquia plena de desitjos de consum, però, pràcticament, sense mitjans per comprar res. Enguany, la Xina comunista és sobretot una immensa reserva de mà d'obra disciplinada i barata, administrada per un estat que, reconeixent pràcticament el fracàs del marxisme-leninisme i del maoisme, n'ha abandonat també la moral i els escrúpols.

Un 5 per cent de la indústria estatal xinesa ja ha estat privatitzada, i les privatitzacions continuaran. «Els que pugueu, feu-vos rics», diu Deng Xiaobing

Els estudiants són els principals opositors al règim.

als xinesos. ¿I lliures? No, lliures no.

La llibertat significaria partits polítics i diaris lliures. ¿Qui financaria partits i diaris? A Hong Kong hi ha diners de sobres per fer-ho.

Fins ara a Hong Kong no hi havia partits polítics. Les institucions, els pactes bancaris i empresarials i els *hui dangs* (homes forts de les societats secretes) controlaven bastant bé la ciutat. Ara, però, i de cara al 93, ha començat la creació i organització d'un partit polític de Hong Kong de caire democràtic a l'americana, amb ramificacions a Canton i la seva província. I Pequín l'haurà d'admetre.

Dirigents estudiants de Hong Kong participaren en les darreres manifestacions de Tian Anmen. Ningú ho va impedir, perquè Hong Kong i la seva fabulosa dinàmica capitalista i consumista, són avui, perdudes l'esperança i la fe comunistes, el mirall de tot el poble xinès.

Deng i els seus pensen que japonesos i occidentals inverteixen a Xina, malgrat totes les dificultats burocràtiques i el risc indiscutible, per l'estabilitat del seu règim, que, segons ells, els estudiants posen en perill. Però és justament l'entrada d'empreses occidentals i l'obertura econòmica i de mercat, la que ha determinat les reivindicacions de democràcia política.

Xina, com abans de la Revolució, torna a estar a subhasta. Però ara, amb

compradors xinesos a més dels occidentals, i això complica colossalment l'immens i paradoxal trencaclosques.

Els moderats del partit, els moderns, diuen: «No, els estudiants no són el més gran enemic del govern. El pitjor enemic són els pagesos que fan cada dia més fills *il·legals* i sense control.»

Tot sembla escapar-se de les mans dels responsables d'una economia encara rigorosament planificada: a les ciutats, el fabulós boom de la construcció (centenars de luxosos hotels per a turistes a tot el país, construïts per empreses estrangeres) provocà la immigració d'uns 25.000.000 de pagesos que es van fer paletes. Una rectificació brutal del pla de construccions els deixà en l'atur de la nit al dia. Cap d'entre ells ha tornat al conreu.

El mercat negre de divises es fa al carrer. La indumentària torna a posar en relleu les desigualtats i les diferències de fortuna. Els estrangers que fan negoci i els turistes són la classe superprivilegiada. El comunisme ha fracassat. Les joves que serveixen en els hotels fastuosos on els xinesos no tenen dret d'entrar, són filles de dirigents, recomanades, i guanyen, servint els estrangers, més que els seus pares, si ells no tenen l'ocasió de vendre les seves influències i els seus serveis als empresaris capitalistes portadors de treball i de riquesa.